

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף נט

משנה: יש מנחות שטעונות שמן ולבונה, שמן ולא לבונה, לבונה ולא שמן, לא לבונה ולא שמן.

ואלו טעונות שמן ולבונה, מנחת הסולת: המתנדב מנחה סתם, מביא עישרון סולת ושמן ולבונה, וזוהי 'מנחת סולת'. **והמחבת:** מנחה שאופים אותה במחבת (= כלי שאינו עמוק). **והמרחשת:** מנחה שאופים אותה במרחשת (= כלי עמוק). **והחלות והרקיקין:** האומר 'הרי עלי מנחת מאפה' מביא חלות או רקיקין (= 'חלה' כלולה בשמן. 'רקיק' משוח בשמן). **מנחת כהנים:** כהן שהתנדב להביא מנחה. **מנחת כהן משיח:** 'מנחת חביתין' שהכהן הגדול מקריב בכל יום. **מנחת עובד כוכבים:** גוי שהתנדב להביא מנחה. **מנחת נשים:** אשה שהתנדבה מנחה. **מנחת העומר.** כל המנחות הנ"ל טעונות שמן ולבונה.

מנחת נסכים: מנחה הבאה עם קרבן בהמה.

מנחת חוטא: מי שהתחייב בקרבן 'עולה יורד' אם הוא עני מביא מנחה.

מנחת קנאות: מנחת סוטה.

גמרא: אמר רב פפא: בכל מקום שאומרת המשנה במס' מנחות שצריך להביא חלות או רקיקין, צריך להביא עשר חלות או רקיקין.

לאפוקי מדרכי שמעון: רב פפא בא להוציא משיטת רבי שמעון הסובר שהאומר 'הרי עלי מנחת מאפה' יכול להביא חמש חלות וחמש רקיקין, לכך משמיע לנו רב פפא שמשנתנו אינה סוברת כ"ש, אלא עליו להביא עשר חלות או עשר רקיקין.

*

הגמ' מבארת מהיכן לומדים שמנחת נסכים טעונה שמן ולא לבונה, ולחם הפנים טעון לבונה ולא שמן, ושתי הלחם לא שמן ולא לבונה:

תנו רבנן: למדנו בכרייתא - נאמר לגבי מנחת העומר "וְנִתְּתָ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְשִׁמְתָ עֲלֶיהָ לְבֹנָה מִנְחָה הוּא", ודורשים "וְנִתְּתָ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן" אבל על לחם הפנים אל תתן שמן.

שיכול: כלומר ללא הפסוק היינו חושבים שצריך לתת שמן על לחם הפנים מקל וחומר, שהרי מנחת נסכים אינה טעונה לבונה ובכל זאת טעונה שמן, א"כ לחם הפנים שטעון לבונה בוודאי דין שטעון שמן! לכך נאמר "וְנִתְּתָ עֲלֶיהָ שֶׁמֶן" אבל על לחם הפנים אל תתן שמן.

ושמת עליה לבונה: וכן נאמר שם בפסוק "וְשִׁמְתָ עֲלֶיהָ לְבֹנָה", ודורשים שדווקא על מנחת העומר תתן לבונה אבל על מנחת נסכים אל תתן לבונה.

שיכול: כלומר ללא הפסוק היינו חושבים שצריך לתת לבונה על מנחת נסכים מקל וחומר, שהרי לחם הפנים אינו טעון שמן ובכל זאת טעון לבונה, א"כ מנחת נסכים שטעונה שמן בוודאי שטעונה לבונה! לכך נאמר "עליה" ללמדנו שדווקא במנחת העומר צריך לתת לבונה ולא על מנחת נסכים.

מנחה לרבות מנחת שמיני ללבונה: וכן נאמר שם "מִנְחָה" לרבות את המנחה של יום השמיני למילואים שצריך לתת בה שמן.

היא להוציא שתי הלחם: וכן נאמר שם "הוא" למעט את שתי הלחם שלא נותנים בהם לא שמן ולא לבונה.

הגמ' מבארת את הכרייתא:

אמר מר (בכרייתא הנ"ל), **עליה** (= על מנחת העומר) **שמן ולא על לחם הפנים שמן.** אימא עליה שמן ולא על מנחת כהנים שמן? **תשובה:** **מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבוויי, שכן:** 1. עשרון, 2. כלי, 3. חוץ, 4. וצורה, 5. הגשה, 6. ואישים: **מסתבר יותר שהכרייתא צריכה לרבות את מנחת כהנים שצריך לתת עליה שמן, לפי שמנחת כהנים דומה למנחת העומר:**

1. שתיהן באות עישרון, אבל לחם הפנים בא שני עשרונים.
2. כל המנחות טעונות כלי ללוש אותן, ובכלי זה הן מתקדשות, אבל לחם הפנים נקדש רק בתנור.
3. כל המנחות עבודתן בחוץ (= בעזרה), אבל לחם הפנים סידורו בהיכל.

4. כל המנחות נפסלות בלינה (= ב'עיבור צורה'), לפי שהם קדשי קדשים שזמן אכילתן הוא יום ולילה בלבד, אבל לחם הפנים עומד על השולחן משבת לשבת.
5. כל המנחות טעונות הגשה למזבח, ולחם הפנים לא טעון הגשה.
6. כל המנחות יש בהם חלק שהולך להקטרה על האש שעל המזבח, שמנחת העומר נקמצת והקומץ מוקטר על האש, ומנחת כהנים עולה כולה כליל על המזבח, אבל לחם הפנים אין בו שום חלק שמוקטר על האש.

נמצא שמנחת כהנים דומה למנחת העומר, ולכן לא מסתבר לומר שהפסוק בא למעט את מנחת כהנים משמן אלא את לחם הפנים.

קושיא: אדרבה! לחם הפנים הוה ליה לרבויי, שכן: 1. ציבורא, 2. חובה, 3. טמיא, 4. דאכיל, 5. פיגולא, 6. בשבתא: להיפך! הברייתא צריכה לרבות את לחם הפנים שצריך לתת בו שמן ולא את מנחת כהנים, לפי שהוא דומה למנחת העומר:

1. לחם הפנים ומנחת העומר הם קרבנות ציבור, אבל מנחת כהנים אינה קרבן ציבור.
2. לחם הפנים ומנחת העומר יש חובה להביאם, אבל מנחת כהנים אין חובה להביאה (= היא באה בנדבה).
3. לחם הפנים ומנחת העומר הם חובה ולכן הם דוחות את הטומאה, אבל מנחת כהנים שאינה חובה אינה דוחה את הטומאה.
4. שיירי מנחת העומר וכן לחם הפנים נאכלים לכהנים, אבל מנחת כהנים כולה כליל.
5. בשיירי העומר נוהג פיגול שהרי הקומץ מתירה באכילה, וכן בלחם הפנים נוהג פיגול שהרי הבזיכין מתירים אותו באכילה (= פיגול שייך רק בדבר שיש לו מתירין), אבל במנחת כהנים לא שייך פיגול שהרי אין לה מתירים שכולה כליל.
6. העומר קרב אפילו בשבת, ולחם הפנים סידורו בשבת, אבל מנחת כהנים לא קריבה בשבת.

תירוץ: מסתברא נפש: יותר מסתבר לרבות את מנחת כהנים, לפי שבמנחת יחיד נאמר "וּנְפֶשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרְבֶּן מִנְחָה לַיהוָה סֶלֶת יְהִי קֶרְבְּנוּ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבִנָּה", וכמו כן מנחת כהנים שהיא קרבן יחיד טעונה שמן.

אמר מר (בברייתא הנ"ל), עליה (= על מנחת העומר) לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה. אימא עליה לבונה ולא על מנחת כהנים לבונה? תשובה: מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי, שכן: 1. עשרון בלול בלוג, 2. מוגש, 3. בגלל עצם: מסתבר יותר שהברייתא צריכה לרבות את מנחת כהנים שצריך לתת עליה לבונה, לפי שמנחת כהנים דומה למנחת העומר:

1. מנחת כהנים ומנחת העומר נעשות מעישרון סולת בלול בלוג שמן, אבל מנחת נסכים יש בה שלושה לוגין לעישרון.
2. מנחת העומר וכן שאר המנחות טעונות הגשה למזבח, אבל מנחת נסכים לא טעונה הגשה.
3. העומר ומנחת כהנים באים בגלל עצמן, אבל מנחת נסכים באה בגלל הזבח.

קושיא: אדרבה! מנחת נסכים הוה ליה לרבויי, שכן: 1. ציבורא, 2. חובה ואיטמי בשבתא: להיפך! הברייתא היתה צריכה לרבות את מנחת נסכים שצריך לתת בה לבונה, לפי שגם העומר וגם מנחת נסכים הם קרבנות ציבור, וכן שתיהן חובה ודוחות שבת וטומאה, אבל מנחת כהנים היא מנחת יחיד ואינה דוחה שבת וטומאה.

תירוץ: מסתברא נפש: במנחת סולת שהיא קרבן יחיד נאמר "וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרֶבַן מִנְחָה לַיהוָה סֹלֶת יְהוָה קֶרֶבְנוּ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וַיִּתֵּן עָלֶיהָ לְבָנָה", וכמו כן כל מנחת יחיד (ובכלל זה גם מנחת כהנים שהיא קרבן יחיד) טעונה לבונה.

למדנו בברייתא הנ"ל - "מנחה" לרבות מנחת שמיני ללבונה (= שבמנחת שמיני למילואים היו צריכים לתת לבונה):

קושיא: ואימא להוציא? אולי כוונת הפסוק "מנחה" שמנחת שמיני למילואים לא צריכה לבונה לפי שהיא מנחה שנאמרה לשעתה בלבד?

תירוץ: האי מאי: לא מובן מה הקושיא! אם "מנחה" באה לרבות, מובן שצריך לרבות את מנחת שמיני למילואים, שלמרות שהיא מנחה שנאמרה רק לשעתה, בכל זאת נוהגים בה דיני מנחה. אבל אם "מנחה" באה למעט מנחת שמיני למילואים, מדוע בכלל צריך פסוק למעט? והרי היינו אומרים מסברא שלא לומדים מנחת שעה ממנחת דורות, אלא בהכרח ש"מנחה" באה לרבות מנחת שמיני ללבונה.

למדנו בכרייתא הנ"ל - "מנחה היא", להוציא שתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה.

קושיא: ואימא - להוציא מנחת כהנים? תירוץ: מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבויי, שכן: 1. עשרון, 2. כלי, 3. מצה, 4. ועצם, 5. הגשה, 6. ואישים: יותר מסתבר לרבות מנחת כהנים לפי שהיא דומה למנחת העומר:

1. שתיהן צריכות סולת במידת עישרון, אבל שתי הלחם היו שני עשרונים.
2. שתיהן צריכות כלי שרת ללוש בו את הסולת ולקדשה, אבל שתי הלחם אינן מתקדשות אלא באפייתן בתנור שבעזרה.
3. שתיהן באות מצה, אבל שתי הלחם באים חמץ.
4. שתיהן באות בגלל עצמן, אבל שתי הלחם באים בגלל שני הכבשים.
5. בשתיהן צריך הגשה למזבח, אבל שתי הלחם לא צריכים הגשה.
6. שתיהן מוקטרות על האש, אבל שתי הלחם אינם מוקטרים על האש.

קושיא: אדרבה, שתי הלחם הוה ליה לרבויי, שכן 1. ציבור, 2. חובה, 3. טמיא, 4. אדכל, 5. פיגולא, 6. בשבתא, 7. מתיר, 8. תנופה, 9. בארץ, 10. בזמן, 11. חדש: להיפך! יותר מסתבר לרבות את שתי הלחם לפי שהם דומים למנחת העומר:

1. שתי הלחם ומנחת העומר הן קרבנות ציבור.
2. שתיהן חובה להביאם.
3. שתיהן דוחות את הטומאה.
4. שתיהן נאכלות.
5. את שתי הלחם מתירים הקרבת הכבשים ואת מנחת העומר מתיר הקומץ, ולכן שייך בהם פיגול, אבל מנחת כהנים אין לה מתיר, שכולה מוקטרת, ולכן אינה מתפגלת.
6. שתיהן דוחות שבת כיון שהן קרבן ציבור.
7. העומר מתיר את אכילת החדש, ושתי הלחם מתיר את הקרבת המנחות מהתבואה החדשה.
8. את העומר מניפים ואת שתי הלחם מניפים, אבל לא מניפים את שאר המנחות.
9. עומר ושתי הלחם באים רק מתבואת ארץ ישראל, אבל שאר המנחות באות אפילו מתבואת חוץ לארץ.

10. לעומר ולשתי הלחם קבוע זמן, ולשאר המנחות לא קבוע זמן.
 11. עומר ושתי הלחם באים רק מהתבואה החדשה, ושאר המנחות באות גם מהתבואה הישנה.

ובנוסף, **הני נפישן**: יש יותר דברים ששתי הלחם דומים בהם למנחת העומר מאשר למנחת כהנים, ואם כן, היה על הברייתא לרבות את שתי הלחם לשמן וללבונה, ולא את מנחת כהנים.

תירוץ: **מסתברא נפש**: במנחת סולת שהיא קרבן יחיד נאמר "וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבָּן מִנְחָה לַיהוָה סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוּ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וַיִּתֵּן עָלֶיהָ לִבְנֶהּ", וכמו כן מנחת כהנים שהיא כמו כל מנחת יחיד טעונה שמן לבונה.

משנה: **וחייב על השמן בפני עצמו, וחייב על לבונה בפני עצמה**: אסור לתת על מנחת חוטא שמן ולבונה. ואם עבר ונתן שמן ולבונה, חייב מלקות על כל אחד בפני עצמו.

נתן עליה שמן פסלה, לבונה ילקטנה: אם נתן שמן על מנחת חוטא, המנחה נפסלה ואין לה תקנה. אבל אם נתן עליה לבונה, יוציא אותה מהמנחה והיא כשרה.

נתן שמן על שיריה אינו עובר בלא תעשה: עד כאן דיברנו על הקומץ של מנחת חוטא. אבל אם נתן שמן או לבונה על שיירי מנחת חוטא (שנותרו לאחר הקמיצה) אינו עובר על הלאו. (ומשמע שלכתחילה אסור לעשות כן. והטעם כי כמו שהקומץ צריך להיות באופן שאינו מהודר ונאה, ולכן לא נותנים עליו שמן ולבונה, כך גם לגבי השיריים שהרי אכילת הכהנים את השיריים מכפרת לחוטא. שפת אמת).

נתן כלי על גבי כלי לא פסלה: אם נתן כלי שיש בו שמן על הכלי שבו מונחת המנחת חוטא, לא נפסלה המנחה, ואינו עובר על הלאו.

נמרא: תנו רבנן: נאמר "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת היא". מ"לא ישים עליה שמן" לומדים שאם שם עליה שמן פסל אותה. שואלת הברייתא - אם כן יכול אני לומר כן גם לגבי לבונה שנאמר "לא יתן עליה לבונה" ואם נתן פסל. ומשיבה - על כך תלמוד לומר "כי חטאת" ללמד שגם אם נתן עליה לבונה היא נשאת חטאת.

שואלת הברייתא - אם כן יכול אני גם בשמן לומר כן, שאם נתן לא פסל. ומשיבה - תלמוד לומר "היא" למעט שדוקא בנתן לבונה היא נשאת חטאת ולא בנתן עליה שמן.

שואלת הברייתא - ומה ראית לפסול בשמן ולהכשיר בלבונה? ומשיבה - פוסל אני בשמן שאי אפשר ללוקטו לאחר שנתן אותו על המנחה, ומכשיר אני בלבונה שאפשר ללוקטה לאחר שנתן אותה.

בעא רבה בר רב הונא מרבי יוחנן: מה הדין אם נתן על המנחה לבונה שחוקה (= אבקת לבונה), האם המנחה נפסלה? הספק הוא, האם עיקר הטעם שאם נתן לבונה לא פסל, בגלל שאפשר ללקט אותה בחזרה, ואם כן כאן שאי אפשר ללוקטה היא פסולה. או שעיקר הטעם בגלל שהלבונה לא נבלעת במנחה (להבדיל משמן שנבלע בתוכה), ואם כן גם אבקת לבונה לא תפסול כי אינה נבלעת בתוך המנחה.

תא שמע 'ולבונה ילקטנה': כך כתוב במשנתנו. משמע שרק בגלל שאפשר ללקט אותה היא לא פוסלת, ולא בגלל שהיא לא נבלעת. דחיה: **זלמא חדא ועוד קאמר, חדא דלא מיבלעא ועוד ילקטנה:** אולי כוונת המשנה לומר טעם נוסף על הטעם העיקרי. דהיינו שני הטעמים נכונים, אך הטעם העיקרי הוא שהיא לא נפסלת בגלל שהלבונה לא נבלעת בה, ועוד טעם בגלל שאפשר ללקט אותה מהמנחה.

תא שמע 'מכשיר אני בלבונה שאפשר ללוקטה': כך כתוב בברייתא, ומשמע שזהו הטעם שהיא כשרה. דחיה: **הכא נמי חדא ועוד קא אמר:** כנ"ל.

שאלה: **מאי הוי עלה?** מה המסקנה? תשובה: **אמר רב נחמן בר יצחק:** כתוב בברייתא מנחת חוטא ומנחת קנאות שנתן עליה לבונה, מלקט את הלבונה והמנחה כשרה.

ואם עוד קודם שליקט את הלבונה הוא חשב על המנחה לאכול אותה 'חוץ לזמנו' (שהיא מחשבת פיגול), או מחשבת אכילה 'חוץ למקומו' (שהיא מחשבת פסול), המנחה פסולה אבל אין באכילתה כרת. משום שכאשר חשב את מחשבת הפיגול, היא כבר היתה פסולה על ידי הלבונה שהיתה עליה, ולכן הפיגול לא חל. ועל מחשבת הפסול של חוץ למקומו בכל מקרה אין כרת.

ואם לאחר שליקט את הלבונה חשב עליה מחשבת 'חוץ למקומו', המנחה פסולה ואין באכילתה כרת (כי זו רק מחשבת פסול). אבל אם חשב עליה 'חוץ לזמנו' היא פיגול וחייבים עליה כרת. עד כאן הברייתא.

מוכח שכל עוד יש לבונה על המנחה היא פסולה, למרות שהיא לא נבלעה במנחה. אם כן הטעם העיקרי הוא שאפשר ללקט אותה מהמנחה ולא שהיא לא נבלעת במנחה.

קושיא: ותיהוי פך, ואמאי פסלה במחשבה? דחוי הוא! מדוע כשחשב על המנחה לפני שליקט את הלבונה מחשבת פסול, המנחה נפסלת ונשאת פסולה אפילו אחרי שהוא מלקט את הלבונה? הרי הלבונה נחשבת כמו פך שמן שנשפך על המנחה ופוסל אותה, ואז לא מועילה כלל מחשבה לפסול את המנחה, כי המנחה דחוויה. וממילא כשילקט את הלבונה המנחה תהיה כשרה!

הגמרא מביאה שלושה תירוצים:

אמר אביי חטאת קרייה רחמנא: התורה קוראת למנחה שיש בה לבונה "חטאת" ("ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא"), ללמד שלמרות שיש עליה לבונה היא "חטאת" ומעילה בה מחשבה לפסול אותה.

רבא אמר: הברייתא הזו נוקטת כחנן המצרי, שאינו סובר 'דחויין'. כפי שלמדנו בברייתא לענין שני שעירי יום הכיפורים, שהאחד קרב לה' ומזים את דמו, והשני הולך לעזאזל. והדין הוא שבשעה שמזים את הדם של השעיר לה' צריך השעיר לעזאזל להיות בחיים. ולכן אם מת השעיר לעזאזל לאחר ששחטו את השעיר לה' ולפני שהיזו את דמו, לא ניתן להזות את השעיר לה'. לדעת חנן המצרי מביאים רק שעיר לעזאזל ומצרפים אותו לדם של השעיר לה' שבמזרק, כי השעיר לה' לא נדחה. (אבל לדעת רבנן צריך להביא שני שעירים חדשים, כי השעיר לה' נדחה מלהקרבה).

רב אשי אמר כל שבידו לא הוי דחוי: הברייתא מתאימה אפילו לדעת רבנן החולקים על חנן המצרי וסוברים שיש דיחוי. כי כל דבר שבידו לתקן אותו, אינו נעשה 'דחוי' לכו"ע. ומכיון שבידו לתקן את המנחה וללקט את הלבונה היא לא נדחית.

אמר רב אדא: מסתבר כרב אשי. כי מי שמעת שסובר 'דחויין'? הוא התנא רבי יהודה, כמובא במשנה ביומא.

דתנן ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם: אם נשפך הדם של השעיר לה' (קודם נתינת הדם), ימות השעיר המשתלח, וצריך להביא זוג שעירים אחר ולהגדיל עליהם. כי השעיר המשתלח שנשאר מהזוג הקודם נדחה, (משום שלדעת רבי יהודה בעלי חיים נדחים). וכן אם מת שעיר המשתלח קודם נתינת הדם של השעיר לה', הדם של השעיר לה' ישפך, כי הוא נדחה, ויביאו שני שעירים חדשים.

ואילו היכא דבידו וכו': ולמרות שרבי יהודה סובר שבעלי חיים נדחים, הוא סובר שכשיבידו לתקן אין דיחוי, כפי שלומדים מהברייתא הבאה

תניא ר' יהודה אומר כוס היה ממלא וכו': לאחר שגמרו לשחוט את קרבנות הפסחים בערב פסח, הכהן היה ממלא כוס מדם התערובת (= מהדם שעל הרצפה שמעורב מדם הפסחים שנשחטו), וזורקו על המזבח (במקום שתחתיו יש יסוד, כי בקרבן פסח זריקה אחת כשרה במקום שיש תחתיו יסוד). הטעם לכך, משום שיש לחשוש שנשפך דמו של אחד מקרבנות הפסח על הרצפה ולא נזרק על המזבח, ואם כן הקרבן פסול. ועל כן הכוס הזו שהכהן ממלא מהרצפה וזורקה על המזבח מכשירה את הקרבן, שהרי מעורב בה מהדם שנשפך. עד כאן הברייתא.

והרי כשהדם נשפך על הקרקע הקרבן נדחה, ובכל אופן סובר רבי יהודה שניתן אחר כך לזרוק מהדם שעל הרצפה ולהכשיר את הקרבן! והיינו משום שהיה בידו כל הזמן את האפשרות לאסוף את הדם מהרצפה ולזרוקו, ולכן אף פעם הוא לא היה דחוי.

*